

InDret

Deu llibres de Dret penal (1989- 2003)

Jesús-María Silva Sánchez
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm.: 211
Barcelona, abril de 2004
www.indret.com

Segurament no hi estan tots els que són, però sí que crec són tots els que hi estan. Els llibres seleccionats aborden, en diferents plànols, els temes fonamentals sobre els quals versa la discussió jurídic-penal de principis de segle: així, per exemple, la relació entre filosofia i teoria del delictes; el debat entre el minimalisme i l'expansionisme en la Política criminal; la europeïtzació processal penal, el Dret constitucional i l'activitat judicial.

Predominen àmpliament els llibres publicats a Alemanya, la qual cosa ha d'explicar-se no solament per la formació de qui escriu aquestes ratlles, sinó per la convicció –encara profusament dominant entre els penalistes espanyols– de l'especial interès dels productes de l'Acadèmia alemanya. També són més els llibres de dogmàtica en comparació amb els de política criminal, per raons molt similars a les anteriors. I, finalment, abunden les obres generals, perquè en Dret penal la nostra dècada ha estat una dècada de tractats.

Luigi FERRAJOLI, *Diritto e ragione. Teoria del garantismo penale*, Roma/ Bari, Gius. Laterza & Figli, 1989¹.

L'enciclopèdia del "garantisme", una de les corrents del pensament jurídic-penal més difoses en la darrera dècada. Potser massa llarg, (gairebé 1.000 pàgines), aborda amb pretensió d'exhaustivitat l'estat del sistema del Dret penal, revisant-lo críticament a la llum dels principis de garantia que haurien de ser la referència per a la seva legitimació material.

Günther JAKOBS, *Strafrecht Allgemeiner Teil. Die Grundlagen und die Zurechnungslehre, Lehrbuch, 2. Auflage*, Berlin/ New Cork, Walter de Gruyter, 1991².

La segona edició del Tractat de Jakobs és, com ho és la primera edició –de 1983–, una extraordinària obra de dogmàtica de teoria del delictes: el suport tècnic de l'anomenat "normativisme funcionalista". Jakobs ha continuat amb la seva activitat científica de forma molt rellevant en els anys posteriors, però en aquest llibre ja es veuen les raons per les quals l'autor ha estat el centre de la polèmica dels darrers vint anys de la penalística alemanya (i també en la de la llengua espanyola). La seva aparent orientació cap a la teoria de sistemes de Luhmann i –cada cop de forma més evident– cap a la filosofia del dret de Hegel, li ha comportat més detractors que defensors; i això, tant en la forma com en el contingut. No obstant això, l'estat de la teoria del delictes a principis del segle XXI no es pot entendre sense la seva aportació.

---

¹ Traducció espanyola: FERRAJOLI, *Derecho y razón. Teoría del garantismo penal* (trad. Andrés Ibáñez/ Ruiz Miguel/ Bayón Mohíno/ Terradillos Basoco/ Cantarero Bandrés), Madrid, Trotta, 1995

² Existeix traducció espanyola: JAKOBS, *Derecho penal, Parte General. Fundamentos y teoría de la imputación* (trad. Cuello Contreras/ Serrano González de Murillo), Madrid, Marcial Pons, 1997. Però a qui vulgui familiaritzar-se amb el pensament d'aquest autor en espanyol li recomano la lectura de JAKOBS, *Estudios de Derecho penal* (trad. Peñaranda Ramos/ Suárez González/ Cancio Meliá), Madrid, Civitas, 1997.

Claus ROXIN, *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I, 3. Auflage*, München, C.H. Beck, 1997³; Band II, München, C.H. Beck, 2003.

És l'herència del gran mestre de Munich, ja jubilat. En altres paraules, el resum de quaranta anys d'activitat intel·lectual del penalista més conegut del món. Es tracta de dos volums en els quals la claredat expositiva i la brillantor argumental estan al servei d'aquella "orientació de la dogmàtica cap a la política criminal" que Roxin ha convertit en criteri rector de tota la seva activitat científica. En ell hi ha aproximacions originals a gairebé tots els problemes de teoria del delictes, les quals aviat seran "doctrina dominant", si és que no ho són a hores d'ara.

Michael KÖHLER, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Berlin/ Heidelberg/ New York, Springer, 1996.

Un Tractat liberal de la Part general del Dret penal amb una intensa influència de la filosofia idealista alemanya, bàsicament de Kant. La visió de l'injust com a una lesió de la llibertat aliena i de la pena com a una negació de l'injust en el marc d'una relació de reconeixement recíproc constitueixen en aquesta obra les bases de la construcció dogmàtica d'una aproximació restrictiva al Dret penal. Un interessant contrapunt a la posició de Jakobs. Al meu parer, hauria de tenir més ressò del que està tenint fins ara.

WOLTER/ FREUND (Hrsg.), *Straftat, Strafzumessung und Strafproze im gesamten Strafrechtssystem*, Heidelberg, C.F. Müller, 1996⁴.

Pot construir-se un concepte material de delictes, el qual constitueixi la base de les nocions d'antijuridicitat i culpabilitat? Ha d'ampliar-se el sistema de la teoria del delictes més enllà de l'injust culpable? I, sobre quines premisses? El llibre recull un conjunt de treballs que se separen de la visió tancada, conceptualista, de la teoria clàssica del delictes per a propugnar la seva obertura cap a zones encara no sistematitzades. Al mateix temps, constitueix una aportació única a l'articulació racional de les relacions entre Dret penal substantiu, Dret processal penal i Dret constitucional.

Paul H., ROBINSON, *Structure and Function in Criminal Law*, New York, Oxford University Press, 1997.

Parteix d'una bona descripció de la doctrina dominant sobre els elements del delictes en l'àmbit angloamericà -l'estructura operativa-. I, a aquesta estructura, s'hi oposa un punt de vista

³ Existeix traducció espanyola de la segona edició d'aquest volum: ROXIN, *Derecho penal. Parte General, Tomo I* (trad. Luzón Peña/ Díaz y García-Conlledo/ De Vicente Remesal), Madrid, Civitas, 1997.

⁴ Existeix traducció espanyola: WOLTER/ FREUND (EDS.), *El sistema integral del Derecho penal. Delito, determinación de la pena y proceso penal* (trad. Benlloch/ Ragués/ Pastor/ Robles/ Sánchez-Ostiz/ Silva), Madrid, Marcial Pons, 2004.

alternatiu, caracteritzat com a “funcional” i que distingeix bàsicament entre regles de conducta i regles d’adjudicació de responsabilitat. El llibre, que conté moltes referències al *Model Penal Code*, conclou amb una proposta de codificació basada en aquelles dues classes de regles. Com mostra a la introducció *Andrew Ashworth*, es tracta d’una obra novedosa, que proporciona criteris i distincions importants per als que, en aquella cultura jurídica, pretenguin una reforma i/o codificació del Dret penal.

Anthony DUFF (Ed.), *Philosophy and the Criminal Law. Principle and Critique*, New York, Cambridge University Press, 1998.

Una recopilació de treballs sobre la Part general del Dret penal, en la qual s’enfronten tres punts de vista bàsics: aquell dels que, en la línia dels *Critical Legal Studies*, neguen tota possibilitat de reconstrucció racional del Dret penal; dels que acullen aquesta possibilitat però no l’associen a la conformació d’una Part General “forta”; i dels que, finalment, propugnen aquella reconstrucció en una Part General constituïda sobre principis.

Jean PRADEL/Geert CORSTENS, *Droit pénal européen, 2ème édition*, Paris, Dalloz, 2002.

Un bon Manual, escrit per un il·lustre professor francès, ja jubilat, i un altre d’holandès, en el qual s’exposa per quin camí transcorre l’“europèització” del Dret penal. La incidència de la doctrina del Tribunal Europeu de Drets Humans, la cooperació judicial europea en matèria penal i el creixent interès de les institucions de la Unió Europea pel Dret penal apareixen de forma sintètica i clara.

Kai AMBOS, *Der Allgemeine Teil des Völkerstrafrechts. Ansätze einer Dogmatisierung*. Berlin, Duncker & Humblot, 2002.

L’Escrit d’habilitació -més de 1.000 pàgines- del jove catedràtic de Dret penal de Göttingen. Si no es tracta del més gran especialista en Dret penal internacional, és gairebé segur que ho acabarà essent. Una obra enciclopèdica, fonamental, sobre les possibilitats d’una Part General en un àmbit en què convergeixen les diferents tradicions jurídiques.

Peter-Alexis ALBRECHT, *The Forgotten Freedom. September 11 as a Challenge for European Legal Principles*, Berlin, BWV, 2003⁵.

---

⁵ *Die Vergessene Freiheit. Strafrechtsprinzipien in der europäischen Sicherheitsdebatte*, Berlin, BWV, 2003. Sobre aquest debat, cfr. també ESER/HASSEMER/BURKHARDT, (Hrsg), *Die deutsche Strafrechtswissenschaft vor der Jahrtausendwende. Rückbesinnung und Ausblick.*, München, Beck, 2000; SILVA SÁNCHEZ, *La expansión del Derecho penal. Aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales*, 2a ed., Madrid, Civitas, 2001.

El llibre conté un al·legat crític d'un autor "radical" en favor dels principis clàssics del Dret penal i enfrontat al nou Dret penal dels riscos i de la seguretat. La crítica als moderns desenvolupaments del Dret penal a Europa obre el camí a la proposta d'un Dret penal liberal minimalista de base constitucional. Parcial, però il·lustratiu.